

Seminář k nástinu dějin pedagogiky a úvodu do pedagogiky

Téma:

Proces výchovy (etapy výchovy)

Kateřina Dvořáková
79407@seznam.cz

- Edukaci, tedy výchovu a vzdělání chápeme jako celoživotní proces člověka a bereme na vědomí její dlouhodobost – rozložení v čase a posloupnost, vedoucí do jednotlivých kroků a etap.
- Proto proces výchovy bývá členěn na několik etap a zpravidla nahlížen z pozice vychovatele jako subjektu výchovy.

Etapy výchovného procesu:

- Etapy výchovného procesu jsou výsledkem jeho teoretické analýzy. Studium etap výchovného procesu má teoretický i praktický význam pro pedagogiku jako vědu.
- Logika průběhu etap výchovného procesu je závislá na mnoha činitelích např. na výchovném cíli a obsahu, prostředcích výchovy, úrovni vychovatele a vychovávaného.
- Ch. Vorlíček vymezuje tyto čtyři etapy výchovného procesu:

1) Etapa počáteční pedagogické diagnózy, ve které výchovný pracovník zjišťuje výchozí stav, úroveň a možnosti vychovávaných. Zajímá se o jejich dosavadní dovednosti, zájmy, potřeby a přání, ale také o fyzický a duševní stav a zdraví, jako o základ, který má být dále rozvíjen.

- Při diagnostikování se využívá především metody pozorování, rozhovoru, analýzy písemných prací a dokumentů.
- Vychovatel na počátku interakce s vychovávaným potřebuje zjistit, jaký je žák nebo skupina dětí, kterým se má věnovat a v jaké sociální situaci se nacházejí. Na dítě působily pozitivní i negativní vlivy, bylo záměrně či nezáměrně ovlivňováno.
- Etapa vstupní pedagogické diagnostiky je nezbytná pro vymezení cíle, obsahu a prostředků výchovného procesu. Umožní vychovateli respektovat úroveň současného stavu žáka a také mu usnadní odhadnout způsob práce v dalším období.
- V etapě počáteční pedagogické diagnózy provádí diagnózu nejen vychovatel, ale také vychovávaní, kteří se snaží poznat svého vychovatele.

2) Etapa pedagogického projektování (plánování), je vysvětlována jako přesné stanovení cíle, obsahu a prostředků výchovy, způsobu sledování a hodnocení, nakolik se vychovávaným daří postupovat v učení.

- Důležitou složkou této etapy je představa o realizaci úkolů, to znamená v jakém časovém rozsahu, jakým způsobem a kde se bude cíl naplňovat.
- Projektování je založeno na znalosti současného stavu, záleží na jasné představě toho, čeho chceme v daném úseku výchovné práce dosáhnout.
- Pedagogickým projektováním se většinou zabývá vychovatel sám.

3) Etapa regulace učení vychovávaných, znamená vytváření výchovných situací, v nichž se formují osobnosti vychovávaných.

- Tuto etapu dále dělíme na fáze:

I. Fáze přípravy vychovávaných na aktivní osvojení učiva

- V této fázi by se měl vychovatel snažit zajistit kázeň a vytvořit příjemnou atmosféru, ve které se rozplyne napětí, kde se vychovávaní budou moci volně ptát.

II. Fáze seznamování s novým učivem

- Má se opírat o přímou zkušenost, která zahrnuje práce v terénu, návštěvy zajímavých míst, určité aktivity ve třídě či v laboratoři. Využívají se názorné pomůcky.
- Při studiu dochází k využívání klasických výukových metod např. práce s učebnicemi, využití audiovizuálních pomůcek, přednášek.

III. Fáze upevňování osvojeného učiva

- K fixaci osvojených vědomostí dochází při opakování a procvičování látky.

4. Etapa výsledné pedagogické diagnózy (zpětné vazby)

- je zjišťováním (při využití metod pozorování, písemných prací), do jaké míry bylo dosaženo stanovených cílů, jak se vychovávání v průběhu výchovného procesu změnili.
- V této etapě získává vychovatel informace o vychovávaném, ale také o sobě samém, o své práci, o svých odborných a profesionálních dovednostech. Jedná se o důležitou zpětnou vazbu pro vychovatele.
- Dále zde může docházet také k hodnocení vychovávaných (klasifikace, slovní hodnocení), které je zpětnou vazbou pro vychovávané a které by mělo být co nejjednodušší. Toto hodnocení většinou provádí vychovatel, zapojit se ovšem mohou i vychovávaní (POZOR na neobjektivní hodnocení: nadhodnocování kamarádů a sebe sama při sebehodnocení, nebo podhodnocování spolužáků při vyřizování si účtů). Vychovávaní mohou hodnotit rovněž své vychovatele. Je to významná zpětná vazba pro vychovatele.

J. Maňák a M. Nováková analyzují výchovný proces z hlediska výuky:

1. Psychická příprava na osvojování učiva.
2. Osvojování nových vědomostí, vytváření představ a pojmů.
3. Vytváření dovedností.
4. Upevňování a prohlubování vědomostí a dovedností.
5. Používání osvojených poznatků a činností.
6. Prověřování a hodnocení žákovských výkonů.

Také L. Mojžíšek uvažuje pouze o etapách procesu výuky:

1. Motivace
2. Expozice
3. Fixace
4. Verifikace

- **Literatura:**

- GRECMANOVÁ, H.; HOLOUŠOVÁ, D.; URBANOVSKÁ, E. *Obecná pedagogika I*. Olomouc: Hanex, Nedatováno
- HOLOUŠOVÁ, D. a kol. *Základy pedagogiky I*. Olomouc: 1993
- VORLÍČEK Ch. *Úvod do pedagogiky*. Praha :UK, 1994.
- SVOBODOVÁ, J.; ŠMAHELOVÁ, B. *Kapitoly z obecné pedagogiky*. Brno: 2007